Verbum Vitae
28 (2015) 483-487

Ks. Antoni Paciorek, *Kim On jest? Pytania o Jezusa z Nazaretu* (Częstochowa: Edycja św. Pawła, 2013). Ss. 344. 19,95 zł. ISBN: 978-83-7797-203-8

Ks. prof. dr hab. Antoni Paciorek, emerytowany profesor KUL i kapłan diecezji Tarnowskiej, jest wytrawnym znawcą Ewangelii, wieloletnim badaczem jej historycznego tła i teologicznej treści. Po latach akademickich i duszpasterskich doświadczeń kieruje do szerokiego grona czytelników książkę, która ma odpowiedzieć na najważniejsze pytania ludzi wierzących i niewierzących o Jezusa z Nazaretu. Jak zdradza we wstępie, większość materiału tej książki ukazała się już wcześniej w różnych wypowiedziach naukowych i popularnonaukowych. Całość została odpowiednio zredagowana w formie pytań i odpowiedzi, a także uzupełniona odnośnikami biblijnymi w celu spójnego przekazu.

Autor docenia potrzebę badań historycznych nad Jezusem nie tylko w kontekście naukowym, ale deklaruje również konieczność znajomości wydarzeń z czasów Jezusa w budowaniu właściwej, wyważonej więzi ze zmartwychwstałym Chrystusem. Stąd opracowanie ma przybliżyć czytelnikowi postać Mistrza z Nazaretu, żyjącego i działającego dwa tysiące lat temu. Zgodnie z zamysłem twórcy dokonuje się ono w perspektywie zawołania Pawła Apostoła o potrzebie całkowitej koncentracji wierzącego

na więzi z Chrystusem, i to z Chrystusem ukrzyżowanym (1 Kor 2,2).

Książka składa się z szesnastu rozdziałów, które w dużej mierze zostały uporządkowane zgodnie z chronologią Ewangelii. Pierwsze dwa mają charakter wstępny i omawiają odpowiednio badania nad Jezusem historycznym w biblistyce XX w. (s. 9-49) oraz wybrane zagadnienia historyczno-geograficznego tła czasów Jezusa (s. 51-80). Autor ze swobodą prezentuje trzy etapy badań dotyczących historycznej ewidencji o Jezusie, nie ograniczając się tylko do Ewangelii, ale uwzględniając również źródła pozabiblijne (Józefa Flawiusza, Talmud, Tacyta, Mara bar Serapion). Przy czym omówione zostały zarówno negatywne, jak i pozytywne aspekty tych poszukiwań. W ramach tła Ewangelii czytelnik otrzymuje podstawowe informacje na temat rzymskiej dominacji w Palestynie, charakterystykę mieszkańców Galilei, a także najważniejszych stronnictw politycznych i religijnych działających w czasach Jezusa (faryzeusze, saduceusze, esseńczycy, zeloci). Ks. Paciorek omawia także najważniejsze aspekty życia religijnego Żydów i rolę świątyni.

Kolejne rozdziały dotyczą wydarzeń związanych z tzw. Ewangelią Dzieciństwa (s. 81-98), życia ukrytego w Nazarecie (s. 99-121) i chrztu Jezusa nad Jordanem (s. 123-139). Pierwszy z nich zawiera zestawienie wydarzeń należących do dwóch synoptycznych opowiadań i próbę oceny ich wiarygodności historycznej. Drugi jest rodzajem zebrania najważniejszych tradycji wspominających Jezusa w kontekście Nazaretu, do którego autor dołączył takie wyzwania dla historyka, jak kwestia braci i sióstr Jezusa, Jego wykształcenia i kondycji celibatariusza. W ostatnim z nich zostały omówione najważniejsze dane dotyczące Jana Chrzciciela i jego porównanie z osobą Jezusa.

Publiczna działalność Jezusa podzielona jest na kilka mniejszych zagadnień omówionych tematycznie: głoszenie królestwa Bożego (s. 141-157), przypowieści (s. 159-176), uzdrowienia (s. 177-197), postawa Jezusa wobec słabych, uciśnionych (s. 199-215) i kobiet (s. 217-235),

a także wobec żydowskich kanonów religijności (s. 237-250). Rozdziały te zyskały wyraźnie formę refleksji teologiczno-historycznej. Autor zajmuje się naturą królestwa Bożego, jednocześnie próbując osadzić ją w historycznym kontekście oczekiwań współczesnych Jezusowi mieszkańców Palestyny. Rozdział poświęcony przypowieściom ma z kolei charakter analizy literackiej, w której wyjaśnia się ich naturę i szczegółowo omawia znaczenie niektórych z nich (o ziarnie gorczycy, ziarnie zasianym, ukrytych skarbach, miłosiernym ojcu itp.). Przedstawieniu cudów Jezusa towarzyszy dyskusja na temat współczesnych interpretacji Jego taumaturgicznej działalności, egzorcyzmów i właściwego rozumienia samej natury cudu. Szczegółowe omówienie sytuacji społecznej w Galilei staje się dla ks. Paciorka okazją do poruszenia zagadnień dotyczących ludzi uznawanych za legalnie nieczystych lub grzesznych. Rozważania zostały uzupełnione refleksją na temat Bożego miłosierdzia. W kolejnych rozdziałach autor omawia krótko rolę kobiet z otoczenia Jezusa, zastanawiając się nad ich statusem w gronie uczniów, a następnie skupia się na nowości Jezusowego nauczania, kontrastując je z wymogami żydowskiego Prawa i jego rozstrzygnięciami dotyczącymi szabatu i wyjaśniając pojęcia miłości, bliźniego i wroga.

W ramach historycznego tła osoby Jezusa autor omawia charakter grupy Jego najbliższych współpracowników i szersze grono sympatyków (s. 251-267), stawiając teologiczne pytania o więź między Synem a Ojcem i historyczne ślady tej więzi (s. 269-283). Życzliwi Jezusowi odbiorcy stanowią, zdaniem autora, trzy kręgi, z których apostołowie są kręgiem najbliższym. Szersze grono uczniów i tłumy dopełniają tę zbiorowość. Bliskość z Jezusem rodzi zobowiązanie moralnej integralności i gotowości do poświęcenia życia potrzebom Ewangelii. Więzi rodzinne schodzą na dalszy plan, a zastępują je relacje we wspólnocie, które winny być kształtowane na wzór relacji między Synem a Ojcem. Jej wyrazem jest modlitwa, której Jezus nauczył swoich uczniów.

Ostatni fragment książki poświęcony jest historycznemu tłu wydarzeń męki (s. 305-321), ale przy okazji autor charakteryzuje także kręgi wrogie Jezusowi (s. 285-303). Faryzeusze, saduceusze i przedstawiciele władzy rzymskiej stanowili realne zagrożenie dla publicznej działalności Mesjasza. Dobitnie świadczyły o tym wydarzenia z przeszłości. Mimo to Jezus zdecydował się na ostateczną konfrontację, uroczyście wjeżdżając do Jerozolimy. Skrótowy zapis poszczególnych ewangelii nie pozwala na zakwestionowanie historycznej realności opisów. Poszczególne tortury i zachowania oprawców dobrze wpisują się w przekazy pozabiblijnych źródeł, a ewangelie właściwie charakteryzują także najważniejszych bohaterów czasu męki (Kajfasz, Piłat).

Prezentację postaci Jezusa zamyka rozdział poświęcony dyskusji nad naturą zmartwychwstania i historycznej warstwie tego zbawczego wydarzenia (s. 323-341). Ks. Paciorek omawia fenomen zjawień Zmartwychwstałego, świadectwo pustego grobu, a także kluczową formułę zapowiedzi powstania Jezusa „trzeciego dnia”. Refleksja nad sensem śmierci kończy tę niezwykle ciekawą i przebogatą w treść rozmowę o tożsamości Jezusa z Nazaretu.

Wyjaśnienia autora zostały uzupełnione kilkoma mapami ilustrującymi środowisko życia Jezusa. Można tylko żałować, że skala tych map i jakość ich wykonania nie pozwala na dobrą orientację, co podważa sensowność ich umieszczenia. Ich powiększenie i rozplanowanie na osobnych stronach z pewnością poprawiłoby ich funkcjonalność, ułatwiając lekturę książki.

Czytelnik otrzymuje cenną popularnonaukową pozycję, która w sposób przystępny, a jednocześnie kompetentny, przybliża skomplikowane zagadnienia z dziedziny historycznego tła Jezusa i Jego czasów. Autor niekiedy odchodzi od głównego celu swoich rozważań, poświęcając więcej uwagi rozważaniom duchowo-teologicznym, ale są one usprawiedliwione motywacją pogłębienia spojrzenia odbiorcy na kluczowe tematy i wyzwania zawarte w poszczególnych ewangeliach. Dla młodszego pokolenia czytelników Nowego Testamentu będzie ona z pewnością

wartościowym drogowskazem w przedzieraniu się przez gąszcz pytań i wątpliwości, które rodzą się na kanwie lektury Ewangelii. Natomiast dla wyrobionych odbiorców może być poręcznym kompendium zagadnień dotyczących historyczności Ewangelii i samego Jezusa, poruszanych w licznych publikacjach naukowych i popularnych.

Krzysztof Mielcarek
Instytut Nauk Biblijnych KUL
Al. Racławickie 14; 20-950 Lublin
krzysztof.mielcarek@kul.pl